

ISSN 2522-4077 (Print)
ISSN 2522-4085 (Online)
DOI: 10.32782/2522-4077-2024-208

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЦЕНТРАЛЬНОУКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ВИННИЧЕНКА**

НАУКОВІ ЗАПИСКИ

**Серія:
ФІЛОЛОГІЧНІ НАУКИ**

Випуск 1(208)

Видавничий дім
«Гельветика»
2024

Наукові записки. Серія: Філологічні науки. Випуск 1(208). Кропивницький: Видавничий дім «Гельветика», 2024. 420 с.

До Наукових записок увійшли статті, присвячені дослідженню актуальних питань історії української та світової літератури, теорії літератури, компаративістики, проблемам українського та зарубіжного мовознавства в аспекті лінгвокультурології, лінгвокогнітивістики, етнолінгвістики, дискурсології й психолінгвістики, теорії та практики перекладу й прикладної лінгвістики, розвитку та функціонування мов в поліетнічному та полікультурному просторі, значимих аспектів фахової підготовки сучасного вчителя-філолога, перекладача та фахівця з прикладної лінгвістики. Збірник розрахований на наукових працівників, викладачів, аспірантів, студентів факультетів української філології, іноземних мов, учителів-словесників, перекладачів.

Збірник зареєстровано в міжнародних наукометричних базах Index COPERNICUS, Google Scholar, Academic Journals, Research Bible, WorldCat та Index NSD (the Norwegian Register for Scientific Journals, Series and Publishers).

РЕДКОЛЕГІЯ:

Михида Сергій Павлович (головний редактор), доктор філологічних наук, професор, професор кафедри української філології та журналістики, Центральноукраїнський державний університет імені Володимира Винниченка, Україна;

Білоус Олександр Миколайович, кандидат філологічних наук, професор, професор кафедри перекладу, прикладної та загальної лінгвістики, Центральноукраїнський державний університет імені Володимира Винниченка, Україна;

Громко Тетяна Василівна, доктор філологічних наук, доцент, доцент кафедри української філології та журналістики, Центральноукраїнський державний університет імені Володимира Винниченка, Україна;

Ніца Давидовіч (Nitza Davidovitch), доктор наук, професор, професор, завідувач кафедри освіти, завідувач відділу оцінювання якості освіти та академічного навчання, керівник програми підготовки викладачів, Аріельський університет (Ariel University), Ізраїль;

Залужна Ольга Олексіївна, кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри англійської філології, Донецький національний університет імені Василя Стуса, Україна;

Кирилюк Ольга Леонідівна, кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри української філології та журналістики, Центральноукраїнський державний університет імені Володимира Винниченка, Україна;

Клочек Григорій Дмитрович, доктор філологічних наук, професор, професор кафедри української філології та журналістики, Центральноукраїнський державний університет імені Володимира Винниченка, Україна;

Лелека Тетяна Олександрівна, кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри перекладу, прикладної та загальної лінгвістики, Центральноукраїнський державний університет імені Володимира Винниченка, Україна;

Поліщук Володимир Трохимович, доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри української літератури та компаративістики, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, Україна;

Фока Марія Володимирівна, доктор філологічних наук, доцент, професор кафедри лінгводидактики та іноземних мов, Центральноукраїнський державний університет імені Володимира Винниченка, Україна.

Ухвалено до друку Вченою радою Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка (протокол № 7 від 05.02.2024 року).

Видання «Наукові записки. Серія: Філологічні науки» зареєстровано Міністерством юстиції України (Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації серія КВ № 15525-4097Р від 22.06.2009). Періодичність: 4 рази на рік.

Офіційний сайт видання: journals.cusu.in.ua/index.php/philology

Видання «Наукові записки. Серія: Філологічні науки» включено до Переліку наукових фахових видань України (категорія «Б») з філологічних наук (спеціальність 035 – Філологія) відповідно до Наказу МОН України № 491 від 27 квітня 2023 року (додаток 3).

Статті у виданні перевірені на наявність плагіату за допомогою програмного забезпечення StrikePlagiarism.com від польської компанії Plagiat.pl

ISSN 2522-4077 (Print)
ISSN 2522-4085 (Online)
DOI: 10.32782/2522-4077-2024-208

MINISTRY OF EDUCATION AND SCIENCE OF UKRAINE
VOLODYMYR VYNNYCHENKO CENTRAL UKRAINIAN
STATE UNIVERSITY

RESEARCH BULLETIN

Series:
PHILOLOGICAL SCIENCES

Issue 1(208)

Publishing house
"Helvetica"
2024

УДК 08(477.65):80

НЗ4

Research Bulletin. Series: Philological Sciences. Issue 1(208). Kropyvnytskyi: Publishing House “Helvetica”, 2024. 420 p.

Research Bulletin. Series: Philological Sciences publishes articles devoted to current issues of history of Ukrainian and world literature, theory of literature, comparative studies, Ukrainian and foreign linguistics in terms of cultural linguistics, cognitive linguistics, ethnolinguistics, discourse studies and psycholinguistics, theory and practice of translation and applied linguistics, development and functioning of languages in a multicultural space, significant aspects of professional training of a modern philology teacher, translator, and specialist in applied linguistics. The journal is intended for academic and research staff, postgraduate and undergraduate students of the faculties of Ukrainian philology and foreign languages, philology teachers, and translators.

The Collection is registered in international catalogues of periodical and database INDEX COPERNICUS, Academic Journals, Reserch Bible, WordCut and Index NSD (the Norwegian Register for Scientific Journals, Series and Publishers).

EDITORIAL BOARD:

Mykhyda Serhii Pavlovych (Chief Editor), Doctor of Philology, Professor, Professor at the Department of Ukrainian Philology and Journalism, Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State University, Ukraine;

Bilous Oleksandr Mykolaiovych, PhD in Philology, Professor, Professor at the Department of Translation, Applied and General Linguistics, Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State University, Ukraine;

Hromko Tetiana Vasylivna, Doctor of Philology, Associate Professor, Senior Lecturer at the Department of Ukrainian Philology and Journalism, Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State University, Ukraine;

Nitza Davidovitch, DSc, Professor, Head of the Department of Education, Head of the Department of Education Quality Assessment and Academic Instruction, Manager of the Teacher Training Program, Ariel University, Israel;

Zaluzhna Olha Oleksiivna, PhD in Philology, Associate Professor, Head of the Department of English Philology, Vasyl' Stus Donetsk National University, Ukraine;

Kyryliuk Olha Leonidivna, PhD in Philology, Associate Professor, Head of the Department of Ukrainian Philology and Journalism, Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State University, Ukraine;

Klochek Hryhorii Dmytrovych, Doctor of Philological Sciences, Professor, Professor at the Department of Ukrainian Philology and Journalism, Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State University, Ukraine;

Leleka Tetiana Oleksandrivna, PhD in Philology, Associate Professor, Senior Lecturer at the Department of Translation, Applied and General Linguistics, Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State University, Ukraine;

Polishchuk Volodymyr Trokhymovych, Doctor of Philological Sciences, Professor, Head of the Department of Ukrainian Literature and Comparative Studies, Bohdan Khmelnytsky National University of Cherkasy, Ukraine;

Foka Mariia Volodymyrivna, Doctor of Philology, Associate Professor, Professor at the Department of Linguodidactics and Foreign Languages, Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State University, Ukraine.

Recommended for printing by the Academic Council of the Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State University (Minutes № 7 dated February 5, 2023).

Research Bulletin. Series: Philological Sciences is registered by the Ministry of Justice of Ukraine (Certificate of state registration of the print media Series KB № 15525-4097P dated 22.06.2009).

Periodicity: 4 times a year.

Official web-site: journals.cusu.in.ua/index.php/philology

According to the Decree of the Ministry of Education and Science of Ukraine № 491 (Annex 3) dated April 27, 2023, the journal is included in the List of scientific professional editions of Ukraine (category “B”) on philological sciences (035 – Philology).

Articles are checked for plagiarism using the software StrikePlagiarism.com developed by the Polish company Plagiat.pl

ISSN 2522-4077 (Print)

ISSN 2522-4085 (Online)

© Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State University, 2024

© Design “Publishing House “Helvetica”, 2024

ЗМІСТ

ALEKSENKO S. F. VERBAL REPRESENTATION OF THE CATEGORY OF AGONALITY IN THE POLITICAL DISCOURSE OF THE CONFRONTATIONAL PSYCHOLOGICAL TYPE OF LINGUISTIC PERSONALITY.....	13
АРНАУТОВА А. Р., ЕМІРАМЗАЄВА А. С. ІСТОРІЯ РОЗВИТКУ КРИМСЬКОТАТАРСЬКОГО ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВА (З ПЕРІОДУ ДЕПОРТАЦІЇ ДО СЬОГОДЕННЯ).....	19
БІСКУБ І. П. ІДЕОЛОГІЯ УКРАЇНІЗАЦІЇ У РОМАНІ В. ПІДМОГИЛЬНОГО «МІСТО»: КРИТИЧНИЙ АНАЛІЗ.....	34
БОЙКО В. В. ТОДОСЬ ОСЬМАЧКА – ОЛЕНА ВІТЕР: БІОГРАФІЧНА ТА ПСИХОАВТОБІОГРАФІЧНА ІСТОРІЯ	42
БОЙКО Я. В. МЕТОДОЛОГІЯ ДИСКУРС-АНАЛІЗУ У ДОСЛІДЖЕННІ ПОЛКУЛЬТУРНОГО ПРОСТОРУ ДІАХРОННОЇ МНОЖИННОСТІ УКРАЇНСЬКИХ РЕТРАНСЛЯЦІЙ ТРАГЕДІЙ В. ШЕКСПІРА.....	49
БОЧАН П. О. АНГЛІЙСЬКОМОВНІ ТЕРМІНОЛОГІЗМИ СПОРТУ: ПІДМОВИ ПОХОДЖЕННЯ ТА СФЕРИ ФУНКЦІОНУВАННЯ.....	55
ВАКУЛОВИЧ Л. Л., НАЗАРЕНКО Н. Г., РЕГУШЕВСЬКА І. А. ФЕМІНІТИВИ В УКРАЇНСЬКІЙ МОВІ ЯК ВІДОБРАЖЕННЯ СУСПІЛЬНИХ ВИКЛИКІВ СЬОГОДЕННЯ.....	61
ВЕСОЛОВСЬКИЙ О. В., ПЕТРИШАК Б. Я. ЛЕКСИЧНЕ ВІДОБРАЖЕННЯ ГЕНДЕРНОГО КОМПОНЕНТА В НІМЕЦЬКІЙ ФРАЗЕОЛОГІЇ.....	67
ВЕЧІРКО О. Л. НАЦІОНАЛЬНА ІДЕНТИЧНІСТЬ В ЕКЗОТИЧНИХ НОВЕЛАХ ПРОСПЕРА МЕРІМЕ.....	72
ВИСОЦЬКИЙ А. В., РОМАНЧУК С. М. КОГНІТИВНИЙ ПІДХІД У ФОРМУВАННІ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ.....	78
ВІРЧЕНКО Т. І., КОЗЛОВ Р. А. «КНИЖКИ ДЛЯ ДІТЕЙ І ДЛЯ ДОРΟΣЛИХ»: БУТТЯ БОРИСА ГРІНЧЕНКА В КАНОНІ.....	84
ВОЛОЩЕНКО Є. І. ЛІНГВОПРАГМАТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ЗАГОЛОВКІВ КУЛІНАРНИХ ВІДЕОРЕЦЕПТІВ (НА МАТЕРІАЛІ УКРАЇНОМОВНИХ YOUTUBE-БЛОГІВ).....	91
НАВРУЛЕНКО К. М., ШУГАЙ О. YU. LEXICAL FEATURES OF INTERNET MEMES	99
ГАЛЯН О. В., ХІРОЧИНСЬКА О. І. ОСОБЛИВОСТІ ВЖИВАННЯ ТА ПЕРЕКЛАДУ ЗАПОЗИЧЕНЬ У ТЕХНІЧНІЙ ТА ФІЗИЧНІЙ ТЕРМІНОЛОГІЯХ (НА МАТЕРІАЛІ ФРАНЦУЗЬКОЇ МОВИ).....	105
ГЕРМАН В. В., КИРИЛЕНКО Н. І. ЛІНГВІСТИЧНИЙ СТАТУС ПОРІВНЯЛЬНИХ СИНТАКСЕМ У СТРУКТУРІ ПРОСТОГО РЕЧЕННЯ.....	112
ГОНЧАРУК О. В. ВСТАВЛЕНИЙ ТЕКСТ: СЕМАНТИЧНИЙ ЗВ'ЯЗОК З БАЗОВИМ РЕЧЕННЯМ.....	120
ГУЦУЛЯК С. І. «ПРЕКРАСНИЙ Ю. Я.»: ЯК ПОДАВАТИ / ПОЛЮБИТИ ТВОРЧИСТЬ ЮРІЯ ЯНОВСЬКОГО В НУШ.....	128
ДАНИЛЕНКО Л. В. «ВІЙНИ ПАМ'ЯТЕЙ» У РОМАНІ МАРИНИ ГРИМИЧ «ЛАРА».....	136

ДОВГОПОЛОВА Г. Г., РЕШИТЬКО А. Д. ВИКОРИСТАННЯ СМАРТ-ТЕХНОЛОГІЙ У НАВЧАННІ ІНОЗЕМНИХ МОВ СТУДЕНТІВ НЕМОВНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ	143
ДРЕБЕТ В. В. СКЛАДНІ ІМЕННИКИ-НОВОТВОРИ З МОНОСЕМІЧНИМ СКЛАДНИКОМ-ДОМІНАНТОЮ У СТРУКТУРІ РЕЧЕННЯ НІМЕЦЬКОМОВНОЇ ПРЕСИ: СИНЕРГЕТИКА МІНІМІЗАЦІЇ ЗУСИЛЬ.....	149
IELISEIENKO A. P. AFRICAM SYMBOLYSM IN THE NOVEL “WOMEN IN LOVE” BY D.H. LAWRENCE	157
ЗАГОРОДНЯ Л. З., НИЧКО О. Я. КВАНТИТАТИВНА МЕТАФОРА В АНГЛО-УКРАЇНСЬКОМУ ПЕРЕКЛАДІ.....	162
ЗАХАРЧУК З. О. ФРАНКОВА МОДЕЛЬ ЛЮБОВНОГО ТРИКУТНИКА (ЗА П'ЄСОЮ «УКРАДЕНЕ ЩАСТЯ»).....	168
ІВАШИНА О. О. НАЦІОНАЛЬНА МОДЕЛЬ ІНДИВІДУАЦІЇ В РОМАНІ МАРІЇ МАТІОС «ЧЕРЕВИЧКИ БОЖОЇ МАТЕРІ».....	174
КАЛЬКО Р. М., ДЕКУСАР Г. Г., ЛАГУН К. Д. ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ЗАСАДИ ВИКОРИСТАННЯ МЕТОДІВ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ ПРИ ВИВЧЕННІ ІНОЗЕМНИХ МОВ У ЗВО.....	181
KARMAZINA K. B. ASPECTS DE LA FORMATION DE TERMINOLOGIE ET DE L'ENSEIGNEMENT DU VOCABULAIRE TECHNIQUE DANS LES ÉTUDES DU FRANÇAIS COMME UNE LANGUE ÉTRANGÈRE	188
КЕЧЕДЖІ О. В. ІНШОМОВНІ ЛЕКСИЧНІ ОДИНИЦІ ЗАХІДНОЄВРОПЕЙСЬКОГО ПОХОДЖЕННЯ ТА ЗБАГАЧЕННЯ ВОКАБУЛЯРУ СУЧАСНОЇ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ.....	196
КИРИСЮК А. А. СЕМАНТИЧНА СТРУКТУРА КОРПУСНИХ СИНОНІМІВ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ДО ЛЕКСЕМИ <i>PANDEMIC</i> (НА МАТЕРІАЛІ КОРПУСНОГО МЕНЕДЖЕРА SKETCH ENGINE).....	202
КРАСНОПОЛЬСЬКА Н. Л., ЯРОШЕВИЧ І. А. ТРАНСТЕРМІНОЛОГІЗАЦІЯ ЯК СПОСІБ ТВОРЕННЯ ТЕРМІНІВ МЕНЕДЖМЕНТУ.....	215
КРИЖАНІВСЬКА О. І. З НИЗИН ДО ВЕРШИН: СПІЛЬНОСЛОВ'ЯНСКІ ТА САМОБУТНІ РИСИ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ.....	221
КУЗЬМЕНКО В. І. ПУБЛІЦИСТИЧНІ ВИСТУПИ В. ЕЛЛАНА-БЛАКИТНОГО НА ШПАЛЬТАХ ЧАСОПISУ «ЗНАТТЯ» («ЗНАННЯ»).....	227
КУЧМА Т. В. ОНОМАТОПЕЯ В ТВОРАХ О. ПРОЙСЛЕРА ТА ЇЇ ПЕРЕКЛАД УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ.....	233
LEBEDIEVA N. A., TYMKOVA V. A. SPEECH CULTURE OF MODERN ADVERTISING SPECIALISTS.....	240
LELEKA T. O. TRANSLATION PECULIARITIES IN THE CULTURAL ASPECT.....	247
МИКИТЮК О. Р. ДМИТРО ДОНЦОВ ПРО ВОРОЖІСТЬ РОСІЇ ДЛЯ СВІТУ (МОВНИЙ АСПЕКТ).....	253
НЕЧИПОРЕНКО В. О., ПАСЛАВСЬКА І. Б. СИНЕРГІЯ ВЕРБАЛЬНИХ І НЕВЕРБАЛЬНИХ АКТУАЛІЗАТОРІВ АМЕРИКАНСЬКИХ СОЦІОКУЛЬТУРНИХ ЦІННОСТЕЙ У МАСМЕДІЙНИХ ТЕКСТАХ.....	259
П'ЄСУХ О. І. КОНФЛІКТОГЕННА СТРАТЕГІЯ САМОПРЕЗЕНТАЦІЇ У БРИТАНСЬКИХ ПАРЛАМЕНТСЬКИХ ДЕБАТАХ.....	266

CONTENTS

ALEKSENKO S. F. VERBAL REPRESENTATION OF THE CATEGORY OF AGONALITY IN THE POLITICAL DISCOURSE OF THE CONFRONTATIONAL PSYCHOLOGICAL TYPE OF LINGUISTIC PERSONALITY.....	13
ARNAUTOVA A. R., EMIRAMZAIIEVA A. S. THE HISTORY OF DEVELOPMENT OF THE CRIMEAN TATAR TRANSLATION STUDIES (FROM THE PERIOD OF DEPORTATION UNTIL TODAY).....	19
BISKUB I. P. UKRAINIZATION IDEOLOGY IN V. PIGMOHYLNY'S NOVEL "THE CITY": CRITICAL ANALYSIS.....	34
BOIKO V. V. TODOS OSMACHKA – OLENA VITER: A BIOGRAPHICAL AND PSYCHOAUTOBIOGRAPHICAL STORY.....	42
BOIKO YA. V. THE METHODOLOGY OF DISCOURSE ANALYSIS IN THE STUDY OF THE MULTICULTURAL SPACE OF THE DIACHRONIC PLURALITY OF UKRAINIAN RETRANSLATIONS OF SHAKESPEARE'S TRAGEDIES.....	49
BOCHAN P. O. ENGLISH-LANGUAGE SPORT TERMINOLOGISMS: SUBLANGUAGES OF ORIGIN AND SPHERES OF FUNCTIONING	55
VAKULOVYCH L. L., NAZARENKO N. H., REHUSHEVSKA I. A. FEMININITIES IN THE UKRAINIAN LANGUAGE AS REFLECTION OF CONTEMPORARY SOCIAL CHALLENGES.....	61
VESOLOVSKYI O. V., PETRYSHAK B. YA. LEXICAL REFLECTION OF THE GENDER COMPONENT IN GERMAN PHRASEOLOGY.....	67
VECHIRKO O. L. NATIONAL IDENTITY IN PROSPER MÉRIMÉE'S EXOTIC NOVELLAS.....	72
VYSOTSKYI A. V., ROMANCHUK S. M. COGNITIVE APPROACH IN FORMING THE COMMUNICATIVE COMPETENCE OF FUTURE TEACHERS OF THE UKRAINIAN LANGUAGE.....	78
VIRCHENKO T. I., KOZLOV R. A. "BOOKS FOR CHILDREN AND ADULTS": BORYS HRYNCHENKO'S BEING IN THE CANON.....	84
VOLOSHCHENKO YE. I. LINGUOPRAGMATIC FEATURES OF CULINARY VIDEO RECIPE HEADLINES (BASED ON THE MATERIAL OF UKRAINIAN-LANGUAGE YOUTUBE BLOGS)	91
HAVRYLENKO K. M., CHUGAI O. YU. LEXICAL FEATURES OF INTERNET MEMES.....	99
HALIAN O. V., KHIROCHYNSKA O. I. PECULIARITIES OF USING AND TRANSLATING BORROWINGS IN TECHNICAL AND PHYSICAL TERMINOLOGY (BASED ON THE FRENCH LANGUAGE).....	105
HERMAN V. V., KYRYLENKO N. I. LINGUISTIC STATUS OF COMPARATIVE SYNTAXES IN THE STRUCTURE OF A SIMPLE SENTENCE.....	112
HONCHARUK O. V. INSERTED TEXT: SEMANTIC CONNECTION WITH THE BASE SENTENCE.....	120
HUTSULIAK S. I. "BEAUTIFUL YU. YA": HOW TO PRESENT / LIKE YURIY YANOVSKY'S WORKS AT NUS.....	128
DANYLENKO L. V. "WARS OF MEMORIES" IN MARINA HRYMYCH'S NOVEL LARA.....	136
DOVHOPOLOVA H. H., RESHYTKO A. D. USE OF SMART TECHNOLOGIES IN TEACHING FOREIGN LANGUAGES TO STUDENTS OF NON-LINGUAL SPECIALIZATIONS.....	143

DREBET V. V. COMPOUND NOUNS-NEOLOGISMS WITH THE DOMINANT MONOSEMIC CONSTITUENT IN THE SENTENCE STRUCTURE OF THE GERMAN PRESS: SYNERGY OF EFFORT MINIMIZATION.....	149
IELISEIENKO A.P. AFRICAM SYMBOLYSM IN THE NOVEL "WOMEN IN LOVE" BY D.H. LAWRENCE.....	157
ZAHORODNIA L. Z., NYCHKO O. YA. THE QUANTITATIVE METAPHOR IN THE ENGLISH-UKRAINIAN TRANSLATION.....	162
ZAKHARCHUK Z. O. FRANKO'S MODEL OF THE LOVE TRIANGLE (BASED ON THE PLAY "STOLEN HAPPINESS").....	168
IVASHYNA O. O. NATIONAL MODEL OF INDIVIDUATION IN THE NOVEL BY MARIA MATIOS "THE SHOES OF THE MOTHER OF GOD".....	174
KALKO R. M., DEKUSAR H. H., LAHUN K. D. THEORETICAL AND PRACTICAL PRINCIPLES OF USING ARTIFICIAL INTELLIGENCE METHODS IN LEARNING FOREIGN LANGUAGES IN HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS.....	181
KARMAZINA K. B. ASPECTS DE LA FORMATION DE TERMINOLOGIE ET DE L'ENSEIGNEMENT DU VOCABULAIRE TECHNIQUE DANS LES ÉTUDES DU FRANÇAIS COMME UNE LANGUE ÉTRANGÈRE.....	188
KECHEDZHI O. V. LEXICAL UNITS OF WESTERN EUROPEAN ORIGIN AND ENRICHMENT OF THE VOCABULARY OF THE MODERN ENGLISH LANGUAGE.....	196
KYRYSIUK A. A. SEMANTIC STRUCTURE OF CORPUS SYNONYMS IN ENGLISH TO THE LEXEME PANDEMIC (BASED ON THE SKETCH ENGINE CORPUS MANAGER).....	202
KRASNOPOLSKA N. L., YAROSHEVYCH I. A. TRANSTERMINOLOGIZATION AS A WAY FOR CREATING TERMS OF MANAGEMENT.....	215
KRYZHANIVSKA O. I. FROM THE BOTTOMS TO THE TOPS: COMMON SLAVIC AND INDIVIDUAL FEATURES OF THE UKRAINIAN LANGUAGE.....	221
KUZMENKO V. I. PUBLICISTIC SPEECHES OF V. ELLAN-BLAKYITNYI ON THE COLUMNS OF THE MAGAZINE "ZNATTIA" ("KNOWLEDGE").....	227
KUCHMA T. V. ONOMATOPOEIA IN THE O. PROSSLER'S WORKS AND ITS TRANSLATION INTO UKRAINIAN.....	233
LEBEDIEVA N. A., TYMKOVA V. A. SPEECH CULTURE OF MODERN ADVERTISING SPECIALISTS.....	240
LELEKA T. O. TRANSLATION PECULIARITIES IN THE CULTURAL ASPECT.....	247
MYKYTIUK O. R. DONTSOV ON RUSSIA'S HOSTILITY TO THE WORLD (LINGUISTIC ASPECT).....	253
NECHYPORENKO V. O., PASLAVSKA I. B. SYNERGY OF VERBAL AND NON-VERBAL MEANS OF MANIFESTATION OF AMERICAN SOCIO-CULTURAL VALUES IN MASS MEDIA TEXTS.....	259
PIETSUKH O. I. CONFLICT-BASED STRATEGY OF SELF-REPRESENTATION IN THE UK PARLIAMENTARY DEBATES.....	266
PLETENETSKA YU. M. NATIONAL AND SPECIFIC FEATURES OF THE CONCEPT OF WAR IN TEXTS OF UKRAINIAN AND ENGLISH SONGS.....	272

УДК 81'37=811.11

DOI <https://doi.org/10.32782/2522-4077-2024-208-20>

**СКЛАДНІ ІМЕННИКИ-НОВОТВОРИ З МОНОСЕМІЧНИМ
СКЛАДНИКОМ-ДОМІНАНТОЮ
У СТРУКТУРІ РЕЧЕННЯ НІМЕЦЬКОМОВНОЇ ПРЕСИ:
СИНЕРГЕТИКА МІНІМІЗАЦІЇ ЗУСИЛЬ**

**COMPOUND NOUNS-NEOLOGISMS WITH THE DOMINANT
MONOSEMIC CONSTITUENT IN THE SENTENCE STRUCTURE
OF THE GERMAN PRESS: SYNERGY OF EFFORT MINIMIZATION**

Дребет В. В.,

orcid.org/0000-0003-2824-793X

Scopus-Author ID: 36612754000

Researcher ID: J-1005-2018

доктор філологічних наук, професор,

професор кафедри німецької філології

та методики навчання німецької мови

Тернопільського національного педагогічного

університету імені Володимира Гнатюка

Представлена робота є одним з етапів дослідження генерування та декодування складних іменників-новотворів з різним семантичним обсягом їх домінантною складовою у простих та складних реченнях сучасної німецькомовної преси з позицій лінгвосинергетики. У запропонованій статті такий синергетично скерований аналіз сфокусовано на іменникові композити-новотвори з складником-домінантою, що представлений у словнику моносемічною моделлю іменника. Методологічно важливим у дослідженні є положення про те, що рушійним фактором виступає синергетичний закон збереження мовної енергії та мінімізації зусиль, що скеровує ментальний лексикон людини на декодування складних іменників-новотворів з домінантою семантичного обсягу моносемічної моделі слова. У синергетичному розумінні проведено паралелі між словником як представником мовного узагальнення про структуровану суму знань засвоєної позамовної дійсності та ментальним лексиконом, який не є довільним накопиченням унесень, а становить структуровану ієрархічну систему таких унесень. Отримані на підставі синергетично-квантитативного підходу результати екстрапольовано на синергетичні моделі у співвіднесенні декодованих номінацій складника-домінанти моносемічного формату з простими та складними реченнями німецькомовної преси. Була підтверджена синергетично скерована гіпотеза, що залучення найбільшого семантичного виміру моносемічної моделі іменника для домінантною складовою композитів-новотворів у простих та складних синтаксичних конструкціях успішно сприяє потребам збереження мовної енергії та мінімізації зусиль для ментального лексикону людини у просторі німецькомовного світу преси. Така лінгвосинергетична розвідка відкриває перспективи моделювання і прогнозування можливої лексикалізації складних іменників-новотворів та поповнення германського мовознавства новими знаннями про німецькомовну іменникову лексику.

Ключові слова: складний іменник-новотвір, складник-домінанта, моносемічна модель слова, декодування семантичного обсягу, ментальний лексикон людини, лінгвосинергетика, принцип мінімізації зусиль.

The work is one of the stages of the study of the generation and decoding of complex nouns-neologisms with different semantic volume of their dominant component in simple and complex sentences of the modern German press from the standpoint of linguistic synergy. In the proposed article, such a synergistically directed analysis is focused on noun composites-neologisms with a dominant constituent, which is represented in the dictionary by the monosemic model of the noun. The statement, which is methodologically important in the study declares that the driving factor is the synergistic law of language energy conservation and effort minimization, which directs the mental lexicon of a person to decode complex nouns-neologisms with the dominant semantic volume of the monosemic word model. In the synergistic understanding, parallels are drawn between the dictionary as a representative of language generalization about the structured sum of knowledge of the extra-linguistic reality and the mental lexicon, which is not an arbitrary accumulation of entries, but constitutes a structured hierarchical system

of such entries. The results obtained on the basis of the synergistic-quantitative approach were extrapolated to synergistic models in the correlation of decoded nominations of the dominant component of the monosemic format with simple and complex sentences of the German press. The synergistically directed hypothesis was confirmed that the involvement of the nearest semantic dimension of the monosemic model of the noun for the dominant component of innovative composites in simple and complex syntactic constructions successfully contributes to the needs of preserving linguistic energy and minimizing efforts for the human mental lexicon in the space of the German world of the press. Such linguistic synergistic exploration opens the prospects of modeling and forecasting the possible lexicalization of complex nouns-neologisms and replenishing Germanic linguistics with new knowledge about the German noun vocabulary.

Key words: compound noun-neologism, dominant constituent, monosemic model of the word, semantic volume decoding, human mental lexicon, linguistic synergy, principle of effort minimization.

Постановка проблеми. Слова та їх значення є основою всіх семантичних розвідок. Коли йдеться про лексикалізацію у мові засвоєної екстралінгвістичної дійсності, то вчені звертають увагу на той факт, що нові або по-новому досягнуті речі та явища об'єктивної реальності переважно уявлено носіями мови як іменниками, тобто словами, що називають предмет, дію, явище, ознаку. Слово з його семантичними характеристиками стає нормою для вживання у мовленнєвих актах певної мовної спільноти, а тому не можна залишати поза увагою складні іменники, які належать до слів одного моменту і відсутні у словнику. У цьому контексті доцільним буде представити запропонований нами у цій статті лінгвосинергетичний підхід до вивчення генерування іменникового змісту шляхом утворення нових складних слів моносемічним складником-домінантою у німецькомовних текстах преси.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Передумовою тлумачення значення мовного знаку у руслі лінгвосинергетики став її розвиток як нової наукової парадигми (Т. І. Домброван [1], О. О. Селіванова [4]), що дає можливість залучати квантитативні методи дослідження синергетичних процесів нелінійності, ієрархічності та динамічності мови (G. Altmann [5], R. Köhler [11], С. Meindl [14]), досліджувати синергетичну циклічність розвитку внутрішньомовних і міжмовних омонімів (С. В. Кійко [3]). Але потрібно зауважити, що ще й досі недостатньо вирішеними є розгляд іменникової лексики німецької мови з позицій лінгвосинергетики. Зокрема, потребує свого розгляду системність генерування складних іменників-новотворів з позицій лінгвосинергетики за принципом мінімізації зусиль і збереження мовної енергії.

Мета дослідження полягає у вивченні дії синергетичного закону збереження мовною енергії мінімізації найменших зусиль, направлених на декодування складних іменників-новотворів з їх доміантною складовою моносемічного формату у співвіднесенні з простою та складною структурною будовою речень у сучасній німецькомовній пресі.

Виклад основного матеріалу. Одним з основних понять синергетики є поняття самоорганізації. Г. Хакен бачить завдання синергетики у тому, щоб знайти універсальні закономірності поведінки та загальні закони самоорганізації складних динамічних систем (детальніше див. [9]). Американський лінгвіст Дж. Ціпф, у свою чергу, екстраполював універсальний принцип найменшого докладання зусиль у поведінці та діях людини на мову [19, с. 255]. Р. Келер зазначає, що «принцип дії докладання найменших зусиль постулює існування двох потреб мовців, які тією чи іншою мірою може задовольнити мовна система, а саме – мінімізація необхідних затрат пам'яті та мінімізація необхідних затрат продукування» [11, с. 20]. Таким чином, цей принцип дії повинен охоплювати не тільки оптимізацію функціонування мови, але й потреби мовців.

У рамках певної мовної системи людина пізнає і відображає навколишній світ. Релятивістська теорія передбачає, що структура мови визначає мислення і спосіб пізнання реальності. В основі цієї теорії лежить гіпотеза Сепіра – Уорфа, яка, серед іншого, прокламує таку думку: «Те, як ми класифікуємо природу, організовуємо її в поняття і приписуємо цим поняттям значення, визначальним чином скеровано тим, що ми залучені до угоди організації природи у пев-

ний спосіб, до угоди, яка має силу для всієї нашої мовної спільноти і закодована у нашій мові. Ця угода, звичайно, є лише імпліцитною і прихованою, але її зміст є абсолютно обов'язковим, ми взагалі не можемо говорити, не підкорюючись порядку та класифікації того, що прописує нам цей договір» [18, с. 12]. Таке релятивістське тлумачення у нашому випадку слугуватиме ще одним аргументом того, що наш мовний дух або ментальний лексикон підпорядкований мовним законам, які розвивались і викристалізовувались у мові як системі самоорганізації та саморегуляції.

У нашому дослідженні, очевидно, під збереженням мовної енергії та мінімізацією зусиль потрібно розуміти синергетичний принцип саморегуляції, що скеровано на новотвір складних іменників, семантичне кодування і декодування яких повинно бути найзручнішим і найоптимальнішим для ментального лексикону людини.

Людина звертається до слів та їх значень для потреб комунікації, внаслідок чого активуються знання, акумульовані пам'яттю. Пам'ять виступає у ролі ментального лексикону людини. У цьому відношенні повністю поділяємо думку С. Лебнера про те, що «лексеми утворюють лексикон мови, велетенську комплексну структуру у головах мовців» [12, с. 48]. Погоджуємось з автором, що лексичні значення можна розглядати і як зафіксовані концепти у головах мовців, які не можна плутати з поясненнями значень у словниках. Звичайно, що ментальний лексикон не акумулює тлумачення лексичних значень, як це ми спостерігаємо у словникових довідниках. Але лексему, яку С. Лебнер попередньо характеризував як «велетенську комплексну структуру у головах мовців» (див. вище), сам він потім визначає і як мовну одиницю з лексичним значенням у словнику (пор. [12, с. 51]). Це, на перший погляд, суперечливе визначення скоріш є аргументом того, що між словником та ментальним лексиконом людини потрібно бачити схожості в структуризації та організації.

Лексикографи при укладанні словника подають перше або головне значення слова як таке, що найперше з'являється у свідомості мовців. А з позицій когнітивізму ментальний лексикон «не є довільним накопиченням внесеної інформації, він представляє собою структуровану систему, в якій кожне внесення визначається своїм рангом, тобто своїм відношенням до інших внесень у лексикон, тому лексичні одиниці зберігаються у вигляді організованих взаємозв'язків» [16, с. 126]. У такому трактуванні значення співвідноситься із знаннями, внесеними у ментальний лексикон людини. Отже, в синергетичному розумінні доцільно проводити паралелі між словником як представником мовного узагальнення про структуровану суму знань засвоєної позамовної дійсності та ментальним лексиконом, який не є довільним накопиченням унесення, а становить структуровану ієрархічну систему таких унесення. Якщо в синергетичному розумінні лексичні одиниці та їх значення на мовному рівні містять закодовану структуровану інформацію, то в цьому ж руслі потрібно розглядати реалізацію слова в одному зі своїх значень на мовленнєвому рівні як декодування інформації.

У цьому контексті повинна йти мова і про реалізацію складних слів-новоутворень, які відсутні у словнику. Німецький дослідник П. Поленц називає їх складними утвореннями для одного моменту (*Augenblicks-Zusammensetzung*), оскільки вони є «складними словами, які виникли у словотворі автора тексту під час формулювання думки» [15, с. 41]. Очевидно, такий вид складання декількох слів в одне слово-блок є проявом мовної економії, коли скорочення довжини речень може здійснюватися шляхом вилучення коротких слів-артиклів.

Е. Майнеке звертає увагу на те, що «головне слово повинно служити вихідним пунктом при перефразуванні значення» [13, с. 290]. Специфіка складного словотвору передбачає при цьому, що значення атрибутивної і головної частини синтезуються в єдиний зміст, тобто семантичний обсяг складного слова демонструє об'єднання декількох змістів в один складний змістовий опис. Тому дослідники відмічають, що 1) «складні слова мають вищий ступінь зливання, семантичної компресії» [17, с. 293] та 2) «більшу схильність до консолідації понять» [8, с. 321]. Відповідно, згадані нами вище складні слова, які не входять до словника, проявля-

ють семантичну компресію або консолідацію понять для одного контексту. Якщо практикована семантична компресія досягне такої міри відомості, що стане нормою у певному мовному суспільстві, то з часом частина з цих слів стає словниковим надбанням, а тому це передбачає необхідність дослідження можливої лексикалізації складних слів. Е. Майнеке пише про непередбачуваність шляху лексикалізації: «Але куди веде лексикалізація, коли вона має відбутись, передбачити неможливо, оскільки вона пов'язана зі складними змінами у відношеннях між словами та речами» [13, с. 312].

Лінгвосинергетичний підхід дозволяє об'єктивно проаналізувати на синхронічному зрізі результати саморегуляції і становлення іменників з погляду пройденого ними синергетичного циклу *порядок – хаос – порядок* і у такий спосіб поповнити германське мовознавство новими знаннями про німецькомовну іменникову лексику. Представлена робота є одним з етапів дослідження декодування іменників-новотворів з різним семантичним обсягом їх доміантної складової у простих та складних реченнях. На першому етапі пропонуємо проаналізувати декодування іменникових композитів-новотворів з їх доміантною складовою, семантичний обсяг котрої має лише одне значення на рівні мови, що представляє моносемічну модель іменника у словнику.

Висунута у роботі **гіпотеза** передбачає наступне: оскільки лексична структура моносемічної моделі слова містять одне значення на мовному рівні, то воно є найближчою відстанню у зіставленні зі структурами знань ментального лексикону людини. Згідно з синергетичними позиціями щодо докладання найменших зусиль це означитиме, що залучення найближчого семантичного виміру моносемічної моделі іменника для доміантної складової композитів-новотворів у простих та складних синтаксичних конструкціях сприятиме потребам збереження мовної енергії та мінімізації зусиль для ментального лексикону людини у просторі німецькомовного світу преси.

Матеріалом дослідження слугують тексти з інтернет-видань сучасної німецької, австрійської та швейцарської преси. Для отримання даних про семантичні характеристики іменникової лексики у співвіднесенні з трансформованими номінаціями залучено авторитетний тлумачний словник *Duden Onlinewörterbuch* [7]. Таким чином, на цьому етапі дослідження шляхом фрагментарної вибірки отримано 687 іменників-новотворів зі складовою-доміантною моносемічного формату, реалізованих у простих реченнях німецькомовної преси, та 1027 таких іменників-новотворів – у складних реченнях. Відповідно, це склало 1708 реалізацій з поміж усіх 5000 складних іменників-новотворів, взятих для дослідження у співвіднесенні зі структурною будовою речень у німецькомовній пресі. Узагальнення та інтерпретацію результатів дослідження здійснено з позицій лінгвосинергетики.

Кодований семантичний обсяг моносемічної моделі з одним значенням у словнику скорочено позначатимемо як ММСО 1 (моносемічна модель, семантичний обсяг 1 значення). Декодований семантичний обсяг моносемічної моделі слова тлумачитимемо як реалізовану у реченнях німецькомовної преси номінацію семантичного обсягу з одним значенням (скорочено – НСО 1).

Для виконання поставленої перед нами мети ефективним статистичним методом нам бачиться критерій χ^2 (хі-квадрат). Мінімальна теоретично значуща сума критерію хі-квадрат складає $\chi^2=3,84$, що свідчатиме про існуючий зв'язок між досліджуваними величинами з показником від 3,84 і більше (детальніше див. [2, с. 86 і далі]). Тому всі показники від 3,84 і вище є позитивними, а ті, що менше – негативними. Чим вищими від 3,84 будуть показники формули хі-квадрат, тим сильніше це свідчатиме про відповідність кількості реалізацій синергетичному закону збереження зусиль, направлених на декодування іменників-новотворів з складником-доміантною моносемічного формату. Відповідно крива у синергетичній моделі декодування йтиме вгору у напрямку плюс. І, навпаки, чим нижчими від 3,84 будуть показники, тим слабшим буде проявлятися дія цього закону. Відповідно крива моделі декодування йтиме донизу у напрямку мінус.

1. Декодування складних іменників зі складником-домінантою ММСО 1 у простих реченнях німецькомовної преси. Наприклад:

1) *Es ging um die „Schließung der Westbalkanroute“ für Migranten* [6].

У наведеному простому реченні ми спостерігаємо реалізацію складного іменника-новотвору *Westbalkanroute*, яке на час нашого дослідження не було зафіксовано у словнику. Перша або атрибутивна частина *Westbalkan* є позначенням для країн Західних Балкан. У словнику на момент нашого дослідження це позначення також відсутнє. Оскільки зміст речення пов'язаний з питанням закриття західно-балканського маршруту біженців до Західної Європи, складне утворення *Westbalkanroute* тут можна трансформувати в ширший описовий контекст як *die Route durch Länder des westlichen Balkans*.

Семантичний обсяг основної частини, якою тут є іменник *Route*, на словниковому рівні представлений моносемічною моделлю з одним значенням (ММСО 1): *die Route – festgelegte, eingeschlagene od. einzuschlagende Strecke; Reise-, Schiffs-, Flugweg* (Duden). Оскільки іменник *Route* як основна частина складного слова виступає вихідним пунктом для тлумачення всього слова, то з урахуванням атрибутивного компонента *Westbalkan* спостерігаємо декодування складного новотвору *Westbalkanroute* з домінуванням моносемічної номінації семантичного обсягу 1 значення (НСО 1).

З позиції лінгвосинергетики констатуємо у нашому випадку конденсацію іменникового змісту, що передбачає мінімізацію зусиль і вироблення мовної економії у синергетичному форматі співвіднесення кодованого і декодованого обсягу ММСО 1 – НСО 1 з простим реченням німецькомовної преси.

Всього у простих реченнях німецькомовної преси зафіксовано 681 реалізацію складних іменників-новотворів з домінуванням номінацій семантичного обсягу моносемічної моделі слова з одним значенням (НСО 1). Створену на основі показників хі-квадрат синергетичну модель декодування цієї групи подано на рисунку 1:

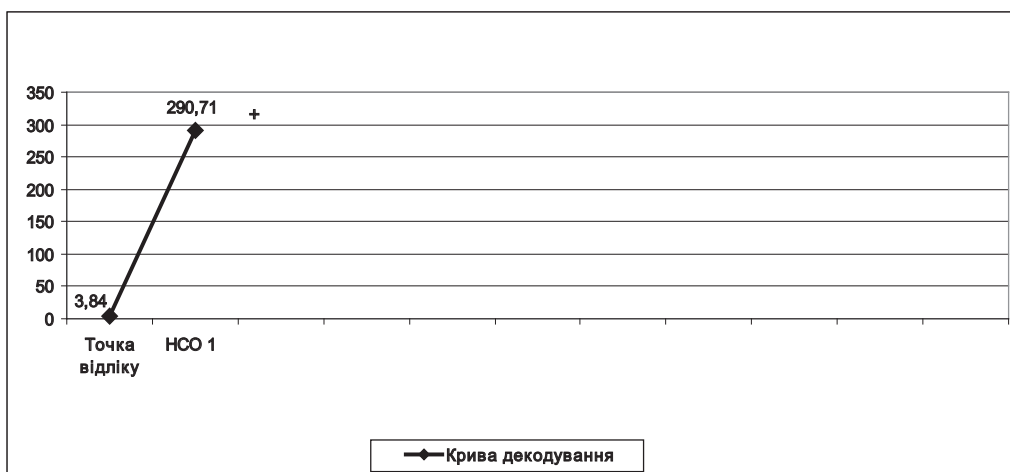

Рис. 1. Синергетична модель декодування НСО 1 складних іменників з домінантою ММСО 1 у простих реченнях німецькомовної преси

Графічне зображення рисунка 1 показує, що крива декодування складних іменників-новотворів з домінантою номінацій семантичного обсягу з одним значенням моносемічної моделі іменника сягнула точки 290,71 у напрямку плюса, що є одним з найкращих показників у нашому дослідженні. Отож констатуємо статистично доведений і теоретично значущий зв'язок між кодованим семантичним обсягом моносемічної моделі та декодуванням його номінацій в основному компоненті складного новоутворення у простих реченнях німецькомовної преси.

2. Синергетична модель декодування складних іменників з домінантою ММСО 1 у складних реченнях німецькомовної преси. Наприклад:

2) *Er sagte, es gebe zwar keine «direkten Linien» zwischen den Ereignissen von Hanau und den Worten von AfD-Politikern, doch bereiteten «Hassreden» wie jene des thüringischen AfD-Chefs Björn Höcke den Boden für Radikalisierung und Gewalt* [10].

У наведеному складному реченні ми спостерігаємо реалізацію двох складних слів-новотворів, які не зафіксовані у словнику: *AfD-Politiker*, *AfD-Chefs*. Оскільки на цьому етапі дослідження ми аналізуємо іменники-новотвори зі складником-домінантою моносемічного формату, то лише відповідний цій інтерпретаційній групі okazіоналізм *AfD-Politiker* виділено підкресленням.

У складному іменнику *AfD-Politiker* перша або атрибутивна частина *AfD* є абрєвіатурним позначенням політичної партії у Німеччині *Alternative für Deutschland*. Цю абрєвіатуру у словнику на момент нашого дослідження ми поки не спостерігаємо. Перефразуємо складне утворення *AfD-Politiker* описовим контекстом як *Politiker der AfD*.

Семантичний обсяг основної частини, якою тут є іменник *Politiker*, на словниковому рівні або рівні мови представлений моносемічною моделлю з одним значенням (ММСО 1): *der Politiker – jmd., der (meist als Mitglied einer Partei) ein politisches Amt ausübt* (Duden). Оскільки іменник *Politiker* як основна частина складного слова виступає вихідним пунктом для тлумачення всього слова, то з урахуванням атрибутивного компонента *AfD* спостерігаємо декодування складного новотвору *AfD-Politiker* з домінуванням моносемічної номінації семантичного обсягу 1 значення (НСО 1).

З позиції лінгвосинергетики констатуємо у нашому випадку конденсацію іменникового змісту, що передбачає мінімізацію зусиль і вироблення мовної економії у синергетичному форматі співвіднесення кодованого і декодованого обсягу ММСО 1 – НСО 1 зі складним реченням німецькомовної преси.

Створену на основі показників хі-квадрат синергетичну модель декодування цієї групи подано на рисунку 2:

Рис. 2. Синергетична модель декодування НСО 1 складних іменників з домінантою ММСО 1 у складних реченнях німецькомовної преси

Всього у складних реченнях німецькомовної преси зафіксовано 1027 реалізацій складних іменників-новотворів з домінуванням номінацій семантичного обсягу моносемічної моделі слова з одним значенням (НСО 1). Графічне зображення рисунка 2 показує, що крива декодування складних іменників-новотворів з домінантою номінацій семантичного обсягу з одним значенням моносемічної моделі іменника сягнула точки 476,59 у напрямку плюс, що є найкращим показником у нашому дослідженні. Отож констатуємо статистично доведений і теоретично значущий зв'язок між кодованим семантичним обсягом моносемічної моделі та декоду-

ванням його номінацій в основному компоненті складного новоутворення у складних реченнях німецькомовної преси.

Висновки. У результаті дослідження синергетичного формату кодування і декодування складних іменників-новотворів з моносемічним складником-домінантою у структурі речення німецькомовної преси ми дійшли наступних висновків:

1) синергетичний формат співвіднесення кодованого і декодованого семантичного обсягу моносемічної моделі з одним значенням «ММСО 1» – «НСО 1» у структурі простого речення німецькомовної преси є одним з найоптимальніших форматів, що демонструє мовний логіцизм конденсації іменникового змісту на користь 1) вироблення мовної економії та 2) мінімізації зусиль, що скеровує ментальний лексикон людини на декодування складних іменників-новотворів з доміантою семантичного обсягу номінацій моносемічної моделі слова. Конденсація іменникового змісту у синергетичному форматі співвіднесення доміанти кодованого і декодованого обсягу «ММСО 1» – «НСО 1» оптимально врівноважує потреби вибудовування простих синтаксичних конструкцій у німецькомовних текстах преси. Стає очевидним, що для складних іменників-новотворів у форматі співвіднесення кодованого і декодованого обсягу «ММСО 1» – «НСО 1» з простим реченням німецькомовної преси фіксуємо вплив зовнішньої енергії у напрямку прогресу;

2) синергетичний формат співвіднесення кодованого і декодованого семантичного обсягу моносемічної моделі з одним значенням «ММСО 1» – «НСО 1» у структурі складного речення німецькомовної преси є найоптимальнішим форматом, що найкраще демонструє мовний логіцизм конденсації іменникового змісту на користь 1) вироблення мовної економії та 2) мінімізації зусиль, що скеровує ментальний лексикон людини на декодування складних іменників-новотворів з доміантою семантичного обсягу номінацій моносемічної моделі слова. Конденсація іменникового змісту у синергетичному форматі співвіднесення доміанти кодованого і декодованого обсягу «ММСО 1» – «НСО 1» найоптимальніше врівноважує потреби вибудовування складних синтаксичних конструкцій у німецькомовних текстах преси. Очевидно, що синергетичний механізм мінімізації зусиль у німецькій мові сформував на сьогодні такий семантичний вимір моносемічних іменників, який найбільше відповідає потребам фіксації доміантної складової у складних іменниках-новотворах німецькомовної преси;

3) у підсумку констатуємо, що синергетичний механізм мінімізації зусиль у німецькій мові сформував на сьогодні такий семантичний вимір моносемічних іменників, який успішно відповідає потребам фіксації цієї доміантної складової у складних іменниках-новотворах.

Отож висунута у роботі **гіпотеза** підтверджує наступне: оскільки лексична структура моносемічної моделі слова містять одне значення на мовному рівні, то воно є найближчою відстанню у зіставленні зі структурами знань ментального лексикону людини. Згідно з синергетичними позиціями щодо докладання найменших зусиль це означає, що залучення найближчого семантичного виміру моносемічної моделі іменника для доміантної складової композитів-новотворів у простих та складних синтаксичних конструкціях успішно сприяє потребам збереження мовної енергії та мінімізації зусиль для ментального лексикону людини у просторі німецькомовного світу преси.

Перспектива подальших досліджень передбачає вивчення генерування іменникових композитів-новотворів не лише зі складником-домінантою моносемічної, але й полісемічної моделі іменника з різним семантичним обсягом, представленим в ієрархічно структурованому полісемічному ланцюгу слова на мовному рівні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Домброван Т. І. Актуалізація синергетичного підходу в сучасних лінгвістичних дослідженнях. *Записки з романо-германської філології*. Одеса: Фенікс, 2011. Вип. 26. С. 51–58.
2. Дребет В. Декодування іменників у німецькомовних текстах художньої прози та преси (синергетично-квантитативний підхід): монографія. Тернопіль: Астон, 2016. 400 с.

3. Кійко С. В. Мовна і міжмовна омонімія в німецько-українських паралелях: лінгвосинергетичний аспект: дис. ... докт. філол. наук: 10.02.04. Германські мови, 10.02.15. Загальне мовознавство. Чернівці, 2015. 509 с.
4. Селіванова О. О. Лінгвістична енциклопедія Полтава: Довкілля. Київ, 2012. 844 с.
5. Altmann G. Modelling diversification phenomena in language. *Diversification Processes in Language: Grammar*. Hagen: Margit Rottmann Medienverlag, 1991. S. 33–46.
6. Auch zwischen Wien und Athen ist 2020 nicht 2015. URL: <https://www.faz.net/aktuell/politik/ausland/migration-auch-zwischen-wien-und-athen-ist-2020-nicht-2015-16673230.html>
7. Duden Onlinewörterbuch. URL: <https://www.duden.de>
8. Fleischer W. Kommunikativ-pragmatische Aspekte der Wortbildung. *Sprache und Pragmatik: Lunder germanistische Forschungen*. 1979. №48. S. 317–329.
9. Haken H. Beiträge zur Geschichte der Synergetik: allgemeine Prinzipien der Selbstorganisation in Natur und Gesellschaft. Wiesbaden: Springer Spektrum, 2016. 328 S.
10. Hat die AfD in Hanau mitgeschossen? Die deutsche Politik sucht nach Erklärungen für den Anschlag. URL: <https://www.nzz.ch/international/hat-die-afd-in-hanau-mitgeschossen-die-deutsche-politik-sucht-nach-erklae-rungen-fuer-den-anschlag-ld.1541933>
11. Köhler R. Zur linguistischen Synergetik: Struktur und Dynamik der Lexik. Bochum: Studienverlag Brockmeyer, 1986. 200 S.
12. Löbner S. 2015. Semantik: Eine Einführung. 2., aktualisierte und stark erweiterte Aufl. Berlin/Boston: Walter de Gruyter. 462 S.
13. Mainike E. Das Substantiv in der deutschen Gegenwartssprache. Heidelberg: Universitätsverlag WINTER, 1996. 496 S.
14. Meindl C. Methodik für Linguisten : Eine Einführung in Statistik und Versuchsplanung. Tübingen: Narr Francke Attempto Verlag, 2013. 302 S.
15. Polenz P. Deutsche Satzsemantik. Berlin–New York: Walter de Gruyter, 2012. 389 S.
16. Schwarz-Friesel M. Einführung in die Kognitive Linguistik. 2. überarbeitete Aufl. Tübingen und Basel: Francke Verlag, 1996. 238 S.
17. Serebrennikow B. A. Allgemeine Sprachwissenschaft: Die innere Struktur der Sprache: in drei Bänden. München–Salzburg, 1975. Bd. II. 521 S.
18. Whorf B. L. Sprache, Denken, Wirklichkeit: Beiträge zur Metalinguistik und Sprachphilosophie / hrsg. von B. L. Whorf und übers. von P. Krausser. Reinbek bei Hamburg: Rowohlt, 1963. 157 S.
19. Zipf G. K. Human behavior and the principle of least effort. Cambridge: Addison–Wesley, 1949. 573 p.

Наукове видання

НАУКОВІ ЗАПИСКИ

Серія:
Філологічні науки

Випуск 1(208)

Коректор *І. М. Чудеснова*
Комп'ютерне верстання *Ю. В. Ковальчук*

Підписано до друку 06.02.2024 р.
Формат 60×84/8. Гарнітура Times New Roman.
Папір офсет. Цифровий друк. Ум. друк. арк. 48,83. Зам. № 0324/224
Наклад 100 прим.

Надруковано: Видавничий дім «Гельветика»
65101, Україна, м. Одеса, вул. Інглезі, 6/1
Телефони: +38 (095) 934 48 28, +38 (097) 723 06 08
E-mail: mailbox@helvetica.ua
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
ДК № 7623 від 22.06.2022 р.